

Siklósi Ágnes – Sisa Krisztina A.

Gazdaságtudományi képzés a magyar felsőoktatásban a statisztikai adatok tükrében

Training in Economics in Hungarian Higher Education in the Light of Statistics

ÖSSZEFOGLALÁS

A felsőoktatás gazdaságtudományi képzési területén érintettek állandó kihívásokkal néznek szembe: változó jogszabályi, gazdasági környezet, a munkaerőpiac egyre specifikusabb és növekvő elvárásai, a Z generációs hallgatók motivációi, attitűdje, szakmai kompetenciakövetelmények, a globalizáció kihívásai és az egyetemek között folyó verseny az egyre szűkülő piacon is folyamatos megújulásra kényszeríti a szereplőket. Tanulmányunkban helyzetképet kívánunk nyújtani a magyarországi gazdaságtudományi felsőoktatásról a szereplők piaci részesedése, képzési kínálata és struktúrája tekintetében. Elsődleges célunk bemutatni a magyarországi gazdaságtudományi felsőoktatásra jellemző erős és gyenge pontokat, illetve a hosszú távon fenntartható, folyamatosan megújulásra képes felsőoktatásban rejlő lehetőségeket és veszélyeket.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok:
A2, I2, M4

Kulcsszavak: felsőoktatási szektor, számvetelőkutatás, oktatási módszerek, innováció, fenntarthatóság

SUMMARY

In higher education teachers of economics constantly face challenges: ever increasing and increasingly specific labour market expectations, the different attitudes and motivations of generation Z students, changing professional competence requirements, the legal and the business environment, the challenges of globalisation and, last but not least, competition between universities. These factors all trigger innovation. This study intends to provide a comprehensive view of teaching economics at higher education institutions in Hungary, with focus on the market share

---

DR. SIKLÓSI ÁGNES PhD, egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem PSZK (siklosi.agnes@uni-bge.hu), DR. SISA KRISZTINA A. PhD, főiskolai docens, Budapesti Gazdasági Egyetem PSZK (sisa.krisztina@uni-bge.hu).

of participants, and the content, forms and structures of training. The strengths and weaknesses of tertiary economics education in Hungary are shown along with the opportunities and threats encountered in a higher educational system capable of innovation and sustainable over the long term.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: A2, I2, M4

Keywords: higher education sector, teaching accounting, teaching methods, innovation, sustainability

A MAGYAR FELŐOKTATÁSI SZÉKTOR NEMZETGAZDASÁGI SZEREPE

A magyar oktatásügy, oktatáspolitikai jelentős változáson megy keresztül, de azt tényként megállapíthatjuk, hogy a felsőoktatás által kibocsátott szellemi elit képzése minden nemzet számára kiemelkedő jelentőségű feladat. A megfelelően kvalifikált munkaerő a mindenkori kormányzat gazdaság- és társadalompolitikai céljait szolgálja, így az állami szerepvállalás a felsőoktatásban elengedhetetlen. Cél a felsőoktatás színvonalának emelése, ami azzal jár, hogy meg kell teremteni a versenyképes tudás átadásához és megszerzéséhez szükséges feltételrendszert. A felsőoktatás rendszerének működtetése az állami feladatellátás funkcionális csoportosítási szempontja alapján az állam jóléti feladataként valósul meg. Az állami finanszírozás mellett viszont éppen a felsőoktatás területén a leginkább jellemző és a legjelentősebb a magánfinanszírozás szerepe. Magyarországon a jelenlegi felsőoktatási finanszírozási rendszer vegyes rendszernek tekinthető, amelyben egyaránt jelen van az állami finanszírozás – más néven adófinanszírozás – és az önköltséges finanszírozási rendszer – magánfinanszírozás – is. A felsőoktatási szektorban tükröződő állami szerepvállalás mértékét jól szemlélteti az oktatási feladatra fordított „állami pénzköltés” mértéke is, amelyet leginkább

az oktatási kiadások GDP-hez viszonyított aránya szemléltet.

Az 1. táblázat adatai alapján elmondható, hogy a költségvetés oktatásra fordított összkiadása és ezen belül a felsőfokú oktatásra fordított kiadása folyó áron számítva a vizsgált időszakban 2008-ig folyamatos növekedést mutatott, majd egy megtorpanást, illetve csökkenést követően ismét növekvő pályára állt. A GDP-hez viszonyított arány esetében egyértelmű a folyamatos csökkenés. A költségvetési kiadás mértékének megítélését segíti a nemzetközi összehasonlítás is (1. ábra).

Az 1. ábrában szereplő államok GDP-arányos felsőoktatási kiadásainak átlaga 1,355%. Magyarország felsőoktatási kiadásai az átlagos érték alatt maradnak, ugyanakkor a visegrádi országok mindegyikének jobb az eredménye. A nemzetközi összehasonlítás alapján vegyes körkép körvonalazódik: a felsőoktatásra legtöbbet költő európai országnak az Egyesült Királyság tekinthető 1,868%-os GDP-arányos kiadással, ugyanakkor Luxemburgban a legalacsonyabb (0,527%) ez a mutató.

A MAGYAR FELŐOKTATÁSI SZÉKTOR A SZÁMOK TÜKRÉBEN

A magyarországi felsőoktatási szektor nagyságát jól szemlélteti a felsőoktatási intézmények száma és a felsőfokú képzésben részt vevő hallgatói létszám.

Magyarországon jelenleg 64 felsőoktatási intézmény kínál különféle felsőfokú képzést. A felsőfokú képzési kínálatban egyaránt megjelenik a felsőfokú szakképzés, felsőfokú alapképzés (bachelor), mesterképzés (master) és a felsőfokú továbbképzés. A 64 intézményből 28 állami, 22 egyházi, 14 pedig alapítványi, illetve természetes személy általi fenntartású. A 2017/2018-as tanévben 23 110 fő dolgozott oktatóként, ami 3%-kal meghaladja az előző évi oktatói létszámot (3. ábra).

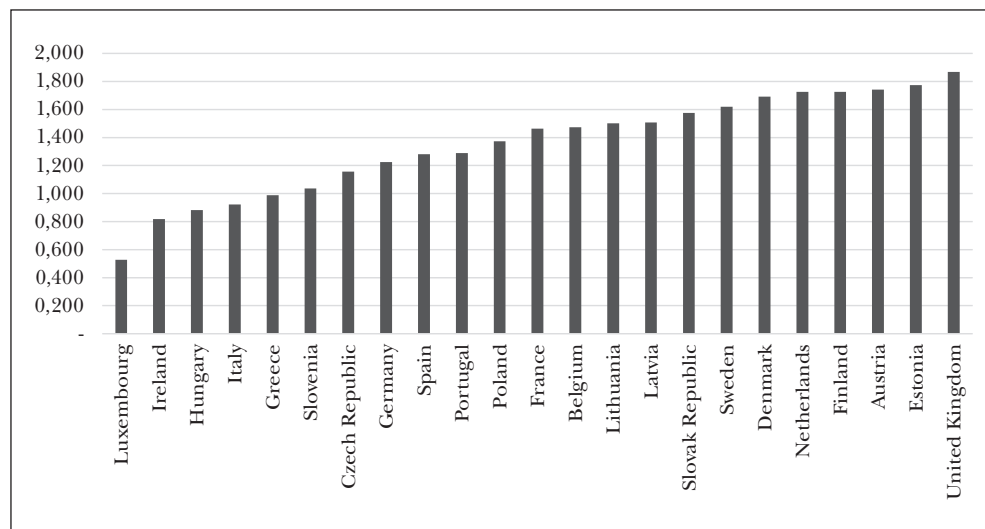
A felsőoktatásban továbbtanuló hallgatói létszám folyamatos, évenkénti csökkenésének lehetünk szemtanúi, míg az oktatói létszám, ha kismértékben is, de az elmúlt két évben növekedésnek indult a korábbi

1. táblázat: A költségvetés oktatási kiadásai (2001–2016)

Év	Felsőfokú oktatási kiadások	Oktatási kiadások összesen	GDP értéke, folyó áron, Mrd Ft	Felsőfokú oktatási kiadások/GDP, %	Összes oktatás/GDP, %
	folyó áron, M forint				
2001	161 871	770 879	15 419,1	1,05	5,00
2002	183 934	932 529	17 461,7	1,05	5,34
2003	216 422	1 071 456	19 138,9	1,13	5,60
2004	214 129	1 089 090	21 099,1	1,01	5,16
2005	226 772	1 170 113	22 559,9	1,01	5,19
2006	234 968	1 216 135	24 257,0	0,97	5,01
2007	253 174	1 228 401	25 680,2	0,99	4,78
2008	266 745	1 275 107	27 193,6	0,98	4,69
2009	261 763	1 237 224	26 424,6	0,99	4,68
2010	259 156	1 262 749	27 224,6	0,95	4,64
2011	270 646	1 211 562	28 304,9	0,96	4,28
2012	247 517	1 153 755	28 781,1	0,86	4,01
2013	243 645	1 142 329	30 247,1	0,81	3,78
2014	257 908	1 370 978	32 591,7	0,79	4,21
2015	264 484	1 480 450	34 324,1	0,77	4,31
2016	300 297	1 552 767	35 420,3	0,85	4,38

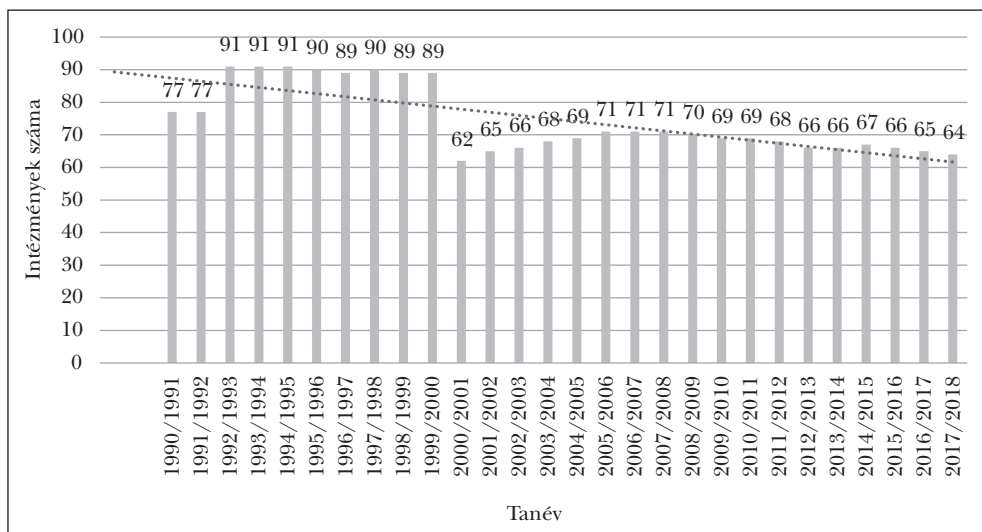
Forrás: KSH

1. ábra: A felsőoktatási kiadások a GDP %-ban nemzetközi összehasonlításban (2016)

Forrás: OECD, 2016

2. ábra: Felsőoktatási intézmények száma

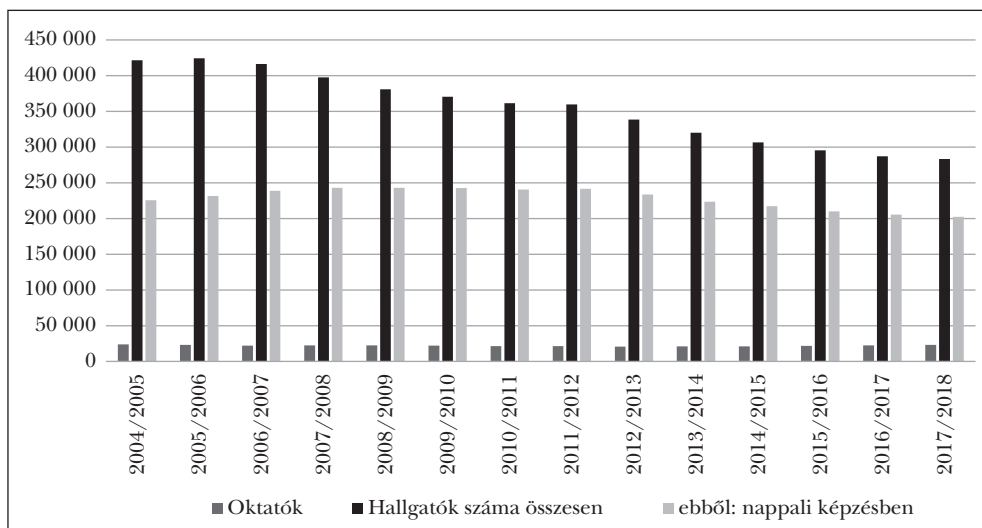

Forrás: Saját szerkesztés a KSH adatai alapján

folyamattal ellentétesen. A hallgatói létszámcsökkenés háttérében egyrészt demográfiai okok állnak (folyamatosan csökken a születések száma), de nem hagyhatók figyelmen kívül a szektor finanszírozási rendszerében

bekövetkezett változások sem. Ezen változások eredményeképpen jelentősen lecsökkent az államilag finanszírozott férőhelyek száma, az önköltséges férőhelyek növekedésével párhuzamosan.

3. ábra: Felsőoktatási oktatói és hallgatói létszám

Forrás: Saját szerkesztés a KSH adatai alapján

Mindezen hatások eredőjeként, vagyis a viszonylag magas felsőoktatási intézményszám és a csökkenő továbbtanulásra jogosult létszám együttesen erős versenyhelyzetet teremtett a szereplők között Magyarországon. A hallgatókért folyó verseny pedig állandó megújulásra, innovációra kényszeríti a felsőoktatási intézményeket. Az intézmények mint szolgáltatók lépnek fel, ahol a hallgatók a képzéseket igénybe vevő „ügyfelek”-ként azonosíthatók.

A GAZDASÁGTUDOMÁNYI KÉPZÉS HAZÁNKBAN

Az állami férőhelyek számának drasztikus csökkentése és a 2012. évi ponthatár-szigorítás kiemelten a gazdaságtudományi képzési terület szakjait érintette. Az azóta eltelt idő adatai azonban megerősítik azt a tényt, hogy az akkori várakozásokkal ellentétben ezek a képzések jelentős mértékben nem veszítettek a népszerűségükből. Az összes felvételt nyert hallgatói létszám 2013 és 2016 között 13 százalékkal csökkent, míg a gazdaságtudományi képzési területre felvettek létszáma mindössze 10 százalékos csökkenést mutat ezen időszakban, a 2012. bázisévhez viszonyítva. A Felvi.hu szerint 2017-ben a gazdaságtudományi képzési terület volt a legnépszerűbb és egyúttal a legnépesebb képzési terület is, az alapképzésre felvett több mint 9200 hallgatóval és közel 13 500 első helyes jelentkezővel. Ezen a képzési területen 35 intézmény hirdetett meg alap- és osztatlan mesterképzési szakokat.

Az elmúlt évek felvételi statisztikai adatai alapján megállapíthatjuk, hogy az alapszakok közül a legtöbben első helyen a gazdaságtudományi, a műszaki és a pedagógus képzési terület valamely szakját jelölték meg (2. táblázat). A legnépszerűbb alapképzésnek első helyen a gazdálkodási és menedzsment, második helyen a mérnökinformatikus, harmadik helyen pedig az ápolás és betegellátás képzés bizonyult 2018-ban (3. táblázat). Az informatikai képzési területről a legnépszerűbb alapképzések között a

mérnökinformatikus mellett a programtervező informatikus képzés, a műszaki képzési területről pedig a gépészmérnök képzés is szerepel. A pénzügy-számvitel alapszak 2016-ban a 9. helyen szerepelt, 2017-ben és 2018-ban már nincs az első tíz között. Ez a rangsor is jelzi a Z generáció pénzügyi-számviteli szakmával kapcsolatos attitűdjét.

AZ „OKTATÁS” KIHÍVÁSAI A GAZDASÁGTUDOMÁNYI KÉPZÉSI TERÜLETEN

Napjaink egyik fő kihívása, hogy a munkahelyeken új elvárásokkal szembesülnek a munkavállalók, az élethosszig tartó tanulás igénye mellett a teammunka, azaz meghatározott csoportban végzett tevékenység ellátásának nehézségeivel, amelyre az oktatási rendszerünk kevésbé készít fel.

A munkaadók elvárásai között szerepel, hogy a munkavállalók idegennyelv-tudással rendelkezzenek, és alapkövetelmény az informatikai jártasság, hiszen enélkül napjainkban már lehetetlen boldogulni. Az üzleti világban, különösen a számvitel, pénzügy területén is nélkülözhetetlen a digitális technikák ismerete. Tekintettel arra, hogy a számvitel digitalizációja elképesztő sebességgel zajlik, különösen fontossá vált ebben az „információáradatban a célorientált, kritikus válogatás, az adatok és az információk keresésének, olvasásának, értelmezésének a képessége” (Sándorné, 2018).

Gyakran halljuk, hogy kompetenciaalapú oktatásra van szükség. De mi is az a kompetencia, hogyan lehet az oktatás-módszertani fejlesztések során figyelembe venni? A kompetencia alkotóelemei: tudás, jártasság, attitűdök, személyes értékek, személyes vonások, motivációk.

A felsőoktatásban a szemináriumon belül kialakítható tevékenység a csoportmunka, többek között esettanulmányok, projekt munkák kidolgozása mentén, amely erősítheti a hallgatókban a kapcsolatteremtést, az együttműködést, a lényeglátást, a kreativitást, az önálló vélemény kialakítá-

2. táblázat: Első helyes jelentkezések száma a legnépszerűbb képzési területeken, alapképzésben és osztatlan mesterképzésen

Képzési terület	2017	2018
gazdaságtudományok	16,30%	17,10%
műszaki	13,50%	13,80%
pedagógusképzés	14,10%	13,70%
informatika	8,80%	9,80%
orvos- és egészségtudomány	9,30%	8,90%
bölcsészettudomány	8,10%	8,60%
jogi	5,10%	4,80%

Forrás: Felvi.hu

3. táblázat: Az első helyes jelentkezések rangsora alapképzések szerint 2016 és 2018 között

Szak neve	Első helyes jelentkezők száma	Rangsor	Első helyes jelentkezők száma	Rangsor	Első helyes jelentkezők száma	Rangsor
	2016		2017		2018	
	gazdálkodási és menedzsment	3879	1	3827	1	4220
mérnök-informatikus	3045	3	3327	2	3579	2
ápolás és betegellátás	2884	5	3260	4	3278	3
óvodapedagógus	3145	2	3277	3	3158	4
pszichológia	2847	6	2584	6	3036	5
gépészmérnöki	2974	4	2656	5	2737	6
kereskedelem és marketing	2431	8	2233	9	2572	7
gyógypedagógia	1703	12	2259	8	2486	8
turizmus-vendéglátás	2639	7	2369	7	2445	9
programtervező informatikus	1955	11	2207	10	2320	10

Forrás: Saját szerkesztés a Felvi.hu adatai alapján

sának kompetenciáit. Az adott foglalkozás résztvevői kisebb, 2-5 fős csoportokban, együttműködve oldják meg a feladatokat, majd prezentáció keretében beszámolnak az eredményeikről, amelynek kiértékelése egy beszélgetés, esetleg vita keretében történik.

A csoport munkáját maguk a résztvevők irányítják, ők alakítják ki az együttműködés

kereteit, amely kereteknek a továbbiakban meg kell felelniük. Ez az egyik legjobb módja a tapasztalati úton történő tanulásnak, mert

- meg kell oldaniuk a saját feladatukat;
- prezentálni kell a kapott eredményeket;

- elemezni kell mind a saját, mind a többi csoport munkáját.

A csoportmunka az oktatásban főként a mesterképzésben, illetve az alapképzés fel-
sőbb évfolyamainak tantárgyai keretében
valósul meg. Az alapozó tárgyak esetében
a hagyományos tantermi oktatás mellett e-
learninges tananyagok kidolgozásával nyúj-
tanak segítséget a felkészüléshez, illetve on-
line példatárak hozzák közelebb a hallgatót
az ismeretek elsajátításához.

Az oktatás módszertani fejlesztéseinek
választ kell adniuk korunk új kihívásaira, a
Z generáció igényeihez igazodva, felkeltve
érdeklődésüket, fenntartva motivációjukat.
Ehhez az oktatói hozzáállás változására is
szükség van. Elengedhetetlen az infrastruk-
turális fejlesztés és az oktatói oldal szemlé-
letváltása, tekintettel a jelentősen megvál-
tozott hallgatói elvárásokra és attitűdökre,
illetve képességekre.

A SZÁMVITELI FELSŐOKTATÁS A GAZDASÁGTUDOMÁNYI KÉPZÉSBEN

A továbbiakban a pénzügy és számvitel alap-
szak, illetve a rá épülő számvitel mesterszak
struktúráján keresztül kerül mutatjuk be a
számviteli felsőoktatás gyakorlatát, a mód-
szertani alkalmazásokat, a bennük rejlő
lehetőségeket a változó környezethez való
alkalmazkodásra, a fenntarthatóság erősít-
tésére.

A pénzügy és számvitel alapképzési szak képzési célja

A pénzügy és számvitel alapszak képzési
célja pénzügyi és számviteli szakemberek
képzése, akik korszerű, nemzetközi köve-
telményeknek megfelelő közgazdasági mű-
veltséggel, pénzügyi és számviteli alkalma-
zásokhoz elméleti ténybeli és módszertani
ismeretekkel rendelkeznek, képesek az ada-
tok valósághű előállítására, hasznosítására,
a tudástőke mint szervezeti vagyón gyarapít-
ására, a pénzügyi és számviteli rendszerek
átlátására, működtetésére, fejlesztésére,
stratégiai döntések meghozatalára, kor-
szerű tervezési, gazdálkodási, elszámolási,

kontrollingeljárások és -módszerek alkal-
mazására, az intézményi feltételek formá-
lására, nemzetközi, országos és regionális
vállalkozások információs rendszerének át-
tekintésére, működtetésére, fejlesztési cél-
jainak megvalósítását szolgáló helyzetfelmé-
résre és javaslatlételre, az érdekegyeztetési
folyamatok koordinálására, és felkészültek
a tanulmányaik mesterképzésben történő
folytatására.

Szakmai jellemzők

A szakképzettséghez vezető tudományágak,
szakterületek, amelyekből a szak felépül:

– közgazdaságtani, módszertani és üz-
leti ismeretek (matematika, statisztika,
informatika, mikro- és makroökonómia,
nemzetközi gazdaságtan, pénzügytan, vállala-
lati gazdaságtan, gazdasági jog, marketing,
számvitel, menedzsment, üzleti kommu-
nikáció, szaknyelv, környezet-gazdaságtan,
egyéb alapozó üzleti ismeretek);

– társadalomtudományi ismeretek (eu-
rópai uniós, általános és gazdasági jogi
ismeretek, gazdaságtörténet, szociológia,
pszichológia, filozófia);

– pénzügyi és számviteli szakmai ismer-
etek (pénzügyek, jog, pénzügyi számítá-
sok és pénzügyi piacok, adózási ismeretek,
vállalatértékelés, pénzügyi számvitel, ve-
zetői számvitel alapjai, elemzés-ellenőrzés
módszertana, üzleti tervezés, a pénzügyi
és számviteli informatika, sajátos számviteli
esetek elszámolására vonatkozó ismeretek,
továbbá választható specializációk).

A pénzügyi és számviteli szak gyakorlat-
orientált képzési szerkezetű, ami azt jelenti,
hogy az összes oktatott tantárgy körülbelül
60-70 százalékát gyakorlati jeggyel záruló
tantárgy teljesítésével lehet megszerezni.
Az elméleti oktatási féléveket egy szemesz-
ter hosszúságú szakmai gyakorlati félév
zárja le, ahol a hallgató megismerheti a
szakterületén folyó, a gyakorlati életben
alkalmazott konkrét eljárásokat, módszer-
tanokat. Ez a félév szolgál a szakdolgozat
elkészítésére is.

A számvitel mesterszak képzési célja

A képzés célja számviteli szakemberek képzése, akik a nemzetközi összehasonlításban versenyképes, korszerű elméleti és gyakorlati ismeretek birtokában képesek a gazdálkodó egységek számviteli folyamatainak irányítására, ellenőrzésére és elemzésére. Elméleti és gyakorlati, üzleti és módszertani ismereteik, a tudatosan fejlesztett vezetői készségek és képességek birtokában alkalmasak a hazai és a nemzetközi gazdasági élet különböző területein közép- és felső vezetői feladatok ellátására, a számvitel nemzetközi és hazai szakirodalmának feldolgozására, annak gazdagítására, továbbá felkészültek a tanulmányaik doktori képzésben történő folytatására.

A siker kulcsa?

A Magyarországon folyó, magyar – állami – felsőoktatási intézmények küldetése, az Alaptörvényben foglalt hitvallás szerint, az egyetemi polgárrá váló fiatal nemzedékek elhivatottságának, tehetségének és kitartásának kiaknázásán keresztül megerősíteni a magyar társadalmat és ezen keresztül az ország gazdasági teljesítőképességét. Az oktatási rendszer legmagasabb szintjén folyó felsőoktatás konkrét célja a felsőoktatás színvonalának emelése, folyamatos fejlesztése, par excellence a versenyképes tudás átadásához és megszerzéséhez szükséges feltételrendszer megteremtése. A szükséges feltételrendszer komplex és zárt rendszer, melynek kiemelt szereplői a „szolgáltató egyetemek” és a szolgáltatást igénybe vevő hallgatók. Úgy véljük, hogy a felsőoktatási célok sikeres teljesítésének egyik legnagyobb korlátja ma Magyarországon – és nemzetközi tapasztalatok alapján kijelenthetjük, hogy szerte a világon – a Z generációból kikerülő hallgatók attitűdje, készségei és képességei, motivációi. Az elmúlt évek felvételi statisztikai adatai alapján a pénzügy és számvitel alapszakra felvételizők, illetve felvettek száma folyamatos csökkenést mutat, ugyanakkor a számvitel tanuló hallgatók számviteli szakma iránti

elkötelezettsége, motivációja is egyre alacsonyabb. Mindezek eredőjeként a számviteli szakma presztízsértéke is csökkenő tendenciát mutat. Hiába törekednek az egyetemek az oktatási módszerek és tartalmak folyamatos megújítására, fejlesztésére, ha nincsenek nyitott, motivált és terhelhető, tanulni akaró hallgatói. Véleményünk szerint az oktatóintézmények célkitűzései és a hallgatók elvárásai, attitűdjei között egyre nagyobb „rés” (gap) kezd kialakulni, ami oly módon csökkenthető, ha megpróbáljuk megismerni és megérteni a szolgáltatást igénybe vevők preferenciarendszerét és attitűdjét.

A képzések során fontosnak tartjuk a folyamatos megújulást, a számviteli szakma presztízsének helyreállítását, a számviteli életpálya népszerűsítését. Ennek egyik kulcspontja a szakma jeles képviselőivel való intenzív kapcsolattartás, melynek keretében nemcsak arról tájékozódhatunk, hogy mit igényel a szakma, milyen elvárásokkal rendelkezik a friss diplomások tekintetében, de beépülve az oktatásba, a hallgatók számára „behozzák a valóságot” az előadótermekbe, szemináriumi helyiségekbe, bemutatva a karrierlehetőségeket is.

ÖSSZEZÉS

Figyelembe véve a már lezajlott és folyamatban lévő változásokat a magyarországi felsőoktatásban, úgy ítéljük meg, hogy a fenntartható felsőoktatáshoz további innovációra, módszertani paradigmaváltásra van szükség. Értelmezésünkben a minőségi felsőoktatás alatt olyan oktatási folyamatot értünk, ahol a szereplők – oktató és oktatott – kölcsönös érdekeltiségéből és motivációjából fakadóan a felsőoktatás úgy képes folyamatosan megújulni, hogy az oktatási színvonal nem csökken. A minőség elsődleges felelőse az intézmény, következésképpen az intézményi stratégia része kell hogy legyen a minőségi felsőoktatásra való állandó törekvés. Ugyanakkor a minőség biztosításának, illetve fenntartásának vitathatatlanul fontos befolyásoló tényezője maga a hallgató.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bazsa György (2014): A minőségügy és az akkreditáció. *Educatio*, 23. évf., 1. sz., 93–107.
- Brown, Malcolm (2003): Learning spaces. *Educause Quarterly*, No. 1, 14–16, www.educause.edu/research-and-publications/books/educating-net-generation/learning-spaces.
- Czeglédi Csilla – Marosné Kuna Zsuzsanna – Kollár Péter – Miskolciné Mikáczó Andrea – Varga Erika – Zéman Zoltán (2016): A vállalkozói ismeretek oktatásának helyzete a magyar felsőoktatásban. *Polgári Szemle*, 12. évf., 1–3. sz.
- Máté, Domicián – Darabos, Éva (2017): Measuring the Accuracy of Self-assessment Among Undergraduate Students in Higher Education to Enhance Competitiveness. *Journal of Competitiveness*, Vol. 9, No. 2, 78–92, <https://doi.org/10.7441/joc.2017.02.06>.
- Falus Iván (szerk.) (1999): *Didaktika*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Falus Iván – Környei László – Németh Szilvia – Sallai Éva (szerk.) (2012): *A pedagógiai rendszer. Fejlesztők és felhasználók kézikönyve*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest, <http://documents.tips/documents/a-pedagogiai-rendszer.html>.
- Gandossy, Robert – Tucker, Elissa (2007): *Gazdálkodj okosan – a tehetséggel*. HVG Könyvek, Budapest.
- Hegedűs Henrik (2015): XXI. századi kihívások. HR-megoldások a köz- és a versenyszférában. *Hadtudomány* (online), 25. évf., 102–107.
- Kiss Árpád – Lukács János (2017): A számvitel és a menedzseri tudásháló kapcsolata. *Controller Info*, Vol. 5, No. 3, 2–6.
- Miskolczi Ildikó (2010): *Tanulás vagy e-tanulás? Oktatásmódszertan a XXI. században*. Szolnoki Tudományos Közlemények XIV., Szolnok.
- OECD (2016): *Education Spending*. OECD, <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm>.
- Prensky, Marc (2001): Digital Natives, Digital Immigrants, Part 1. *On the Horizon*, Vol. 9, No. 5, <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>.
- Sándorné Kriszt Éva (2018): A statisztika oktatásának helye és szerepe a magyar felsőoktatásban. *Statisztikai Szemle*, 96. évf., 3. sz., 255–273, <https://doi.org/10.20311/stat2018.03.hu0255>.
- Siklósi Ágnes – Sisa Krisztina A. (2017): Innováció és fenntarthatóság a hazai számviteli felsőoktatásban. *Controller Info*, 5. évf., 3. sz., 42–50.
- Takács András (2017): A pénzügyi teljesítmény és a piaci elfogadottság hatása a nemzetközi feldolgozóipari, valamint szolgáltatóvállalatok részvényáraira. *Statisztikai Szemle*, 95. évf., 7. sz., 726–743, <https://doi.org/10.20311/stat2017.07.hu0726>.
- 1536/2016. (X. 13.) Korm. határozat a köznevelési, a szakképzési, a felsőoktatási és a felnőttképzési rendszer digitális átalakításáról és Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájáról.